

Asia: VN/538/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset säännökset (Luku 1)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 1 ja sen perusteluista

-

Yleiset velvollisuudet ja periaatteet (Luku 2)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 2 ja sen perusteluista

-

Kunnan vastuulla oleva jätehuolto (luku 5)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 5 ja sen perusteluista

Kiinteistöittäisen jätteenkuljetuksen järjestäminen, 35 §:

Ehdotettuun säännökseen on otettu pakkaus- ja muiden erilliskerättävien jätteiden osalta muotoilu ”kunnan on järjestettävä 32 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa toiminnoissa syntyvän sekalaisen yhdyskuntajätteen kuljetus ja tarvittaessa muun erilliskerättävän jätteen kuljetus kiinteistön haltijan järjestämästä vastaanotto paikasta”. Tampereen kaupunki katsoo, että ehdotettuun säännökseen otettua muotoilua ”tarvittaessa” on tarpeen täsmentää.

Kunnalle on ehdotetun kokonaisuuden perusteella jäämässä harkintavaltaa siihen, poikkeako se ehdotetun 15 §:n nojalla annettavassa asetuksessa säädettävistä erilliskeräysvelvoiterajoista jätehuoltomääräyksissään suuntaan tai toiseen. Tampereen kaupunki pitää erilliskeräysvelvoitteisiin kohdistuvan poikkeamisen mahdollisuuden lisäksi erittäin tärkeänä, että kunnalle säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti ensisijainen oikeus tarjota asuinkiinteistöille mahdollisuutta tuottajien ja kuntien yhteistyövelvoitetta täydentävään, asukkaiden vapaaehtoisuuteen perustuvaan erilliskeräykseen.

Kunnan järjestämä jätteenkuljetus, 36 §:

Kunnan järjestämisvastuulla olevien kiinteiden jätteiden kuljettamisessa ehdotetaan nykyisen kaksoisjärjestelmän lakkauttamista ja siirtymistä kaikissa kunnissa kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Tampereen kaupunki katsoo, että lakiluonnoksessa esitetty muutos kaksoisjärjestelmän lakkauttamiseksi on kannatettava.

Jätteenkuljetuksen kaksoisjärjestelmän mahdollistaminen on ylläpitänyt jätealan toimintaympäristön epävarmuutta, heikentänyt jätealan toimijoiden välistä yhteistyötä, lisännyt jätehuoltojärjestelmän hajanaisuutta ja vaikeuttanut kierrätyksen edistämistä. Kaksoisjärjestelmän aiheuttama sääntelytaakka on myös ollut hyvin poikkeuksellinen. Huomionarvoista on myös se, etteivät korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisut ole tuoneet vakautta tilanteeseen.

Kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtyminen kaikkien kuntien alueilla vakauttaisi jätealan toimintaympäristöä merkittävästi. Lisäksi jätehuollon resurssit voitaisiin suunnata lainsäädännön tavoitteiden mukaisten toimintojen kehittämiseen ja kierrätyksen tehostamiseen. Esimerkiksi korttelikeräys, monilokerokeräys, kierrätykseen kannustava jätetaksa tai PAYT-järjestelmä on mahdollista toteuttaa vain silloin, kun kaikkien jätelajien keräys ja kuljetus on kunnan järjestämää. Kunta voi myös suosia vähähiilisempää käyttövoimaa julkisissa kuljetushankinnoissa vähentäen kuljetuksista aiheutuvia ympäristöhaittoja.

Pirkanmaalla alueellisen jätehuoltolautakunnan alueella kiinteiden jätteiden kuljetuksessa on ollut käytössä kunnan järjestämä jätteenkuljetus jo pitkän aikaa. Alueella on pystytty keskittymään kierrätyksen ja muun jätehuollon kehittämiseen, minkä ohella myös jätteiden keräys on saatu kustannustehokkaasti ja toimivasti järjestettyä. Lisäksi jätteiden erilliskeräykseen on motivoitu kannustavan jätetaksan avulla.

Kaksoisjärjestelmän säilyttäminen lainsäädännössä vaikeuttaisi lakiesityksessä esitettyjen kierrätystä edistävien ohjaukeinojen toteuttamista, lisäten erilliskeräyksen kustannuksia ja ympäristöhaittoja. Myös uusien erilliskeräysmenetelmien kehittämistä tai lajitteluun kannustavaa hintaohjausta olisi vaikeaa hyödyntää kattavasti. Samoin lakiehdotuksessa esitetty tuottajien ja kuntien yhteistoimintamalli ei ole mahdollinen tilanteessa, jossa mahdollisuus kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen valitsemiseen säilytetään.

Kunnan toteuttamia jätteen kuljetusten hankintoja koskevaa sääntelyä esitetään tarkennettavaksi tuntuvasti nykyisestä. Tampereen kaupunki katsoo, että sääntelyn tarkentaminen ja asian tärkeyden

korostaminen on perusteltua, jotta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymisen yritysvaikutuksia voidaan vähentää ja pienten ja keskiuurten yritysten kilpailumahdollisuuksia jätteenkuljetusten kilpailutuksissa turvata.

Kiinteistön haltijan järjestämä saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetus, 37 §:

Saostus- ja umpisäiliölietteiden kuljetuksen osalta lakiluonnoksessa esitetään, että nykyinen kaksoisjärjestelmä säilytettäisiin. Kiinteistön haltijan järjestämään kuljetukseen siirtymisen edellytyksiä yksinkertaistettaisiin verrattuna nykyisen jätelain 37 §:ssä säädettyihin kriteereihin. Tampereen kaupunki näkee esityksen ongelmallisena ottaen huomioon jätelain tarkoituksen mm. jätteistä ja jätehuollosta aiheutuvan ympäristö- ja terveyshaitan ja vaaran ehkäisemiseksi sekä toimivan jätehuollon varmistamiseksi. Jätelakiluonnoksen perusteluissa ei ole esitetty mitään sellaisia olennaisia hyötyjä tai etuja, joiden perusteella kaksoisjärjestelmän säilyttäminen lietekuljetuksissa olisi perusteltua. Perusteina ei voida pitää sitä, ettei lietekuljetuksilla ole olennaista vaikutusta kiinteiden jätteiden kuljetusten toimivuuteen tai kierrätystavoitteiden saavuttamiseen. Lain uusimisen lähtökohtana tulee ennen kaikkea olla ympäristön- ja terveydensuojelu sekä toimivan jätehuollon varmistaminen, eikä kaksoisjärjestelmän säilyttäminen lietekuljetuksissa tue tätä tarkoitusta.

Edellä mainitun vuoksi Tampereen kaupunki katsoo, että myös lietteenkuljetuksissa tulee sallia vain kunnan järjestämä jätteenkuljetus. Käytännön kokemus toimialueelta on osoittanut, että siirtymisellä kunnan järjestämään lietteenkuljetukseen, on saavutettu kiistattomia ympäristöhyötyjä. Siirryttäessä kunnan järjestämään lietteenkuljetukseen jätevedenpuhdistamoilla vastaanotetut lietemäärät ovat lisääntyneet, samoin kuin vuosittain tehdyt lietekaivojen tyhjennysmäärät. Lietteen hygienisointi ennen peltolevitystä on myös lisääntynyt toimialueella aiemmasta, koska viranomaisen on pystynyt ohjeistamaan asiassa aiempaa tehokkaammin. Pirkanmaalla on vuosien 2018-2020 lähetetty noin 6 000 seurantakirjettä vakituisille asuinkiinteistöille, joiden lietekaivojen tyhjennyksiä ei ole tehty jätehuoltomääräysten edellyttämällä tavalla. Seurannan yhteydessä on ilmennyt vuosikymmeniä tyhjentämättä olleita lietekaivoja. Lisäksi kunnan lukuun toimivat kuljetusurakoitsijat ovat tehneet ilmoituksia esimerkiksi umpisäiliöiden ylivuotoputkista suoraan vesistöön. Vastaavia ilmoituksia ympäristöhaitoista ei saatu ennen kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymistä.

Edes lainvoimainen päätös siirtymisestä kunnan järjestämään lietteenkuljetukseen ei ole vakauttanut toimintaympäristöä toivotulla tavalla. Vaikka Pirkanmaalla toimivan alueellisen jätehuoltolautakunnan alueella päätös kunnan järjestämään lietteenkuljetukseen siirtymisestä tuli lainvoimaiseksi 2014, on asiaa tämän jälkeenkin käsitelty erinäisissä hallintotuomioistuimissa yhteensä 19 kertaa. Tämän vuoksi Tampereen kaupunki katsoo, että ainoa tapa toimintaympäristön vakauttamiseksi ja sääntelytaakan vähentämiseksi on lietekuljetusten siirtäminen kunnan järjestettäväksi kaikissa kunnissa kiinteiden jätteiden tavoin.

Mikäli edellä esitetystä poiketen kaksoisjärjestelmä edelleen sallittaisiin lietekuljetuksissa, tulisi Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan pitäytyä edelleen nykyisen jätelain 37 §:ssä asetetuissa kriteereissä. Lakiesityksen mukaan arviointikriteereistä poistettaisiin jätehuollon yleisen toimivuuden arvioiminen, päätöksen kokonaisvaikutusten arvioiminen kotitalouksien aseman sekä yritysten ja viranomaisten toiminnan näkökulmasta sekä ympäristö- ja terveyshaitan vertailu kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Jätelain tarkoitus huomioiden edellä mainittujen arviointikriteerien poistaminen ei ole perusteltua. Kyseisillä kriteereillä on varmistuttu mm. jätehuollon toimivuudesta sekä viranomaisten toimintamahdollisuuksista turvaten samalla kiinteistön haltijan oikeussuojaa. Mikäli kriteereitä muutettaisiin nykyisestä, korkeimman hallinto-oikeuden ennakkoratkaisuja jätteenkuljetuksista ei voitaisi enää hyödyntää lain tulkinnassa. Lisäksi kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle asetettujen kriteerien muuttaminen loisi uutta epävarmuutta toimintaympäristöön. Kriteerejä muutettaessa on suurena vaarana, että ympäristöperustein jo tehtyjä lainvoimaisia kunnan järjestämää lietteenkuljetusta koskevia päätöksiä halutaan avata uudelleenharkittavaksi. Tampereen kaupunki katsoo, että jätelainsäädännön uudistuksella tulisi ennen kaikkea pyrkiä vakauttamaan jätealan toimintaympäristöä nykyisestä. Tämän vuoksi jätelain 37 §:n mukaisten kriteerien muuttaminen nykyisestä ei ole perusteltua.

Kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa kunta on velvollinen järjestämään vastaanottoaikat ja käsittelyn lietteille, joiden määrästä, laadusta ja käsittelyyn toimittamisen ajankohdasta ei ole kuljetusjärjestelmän ominaisuuksien vuoksi etukäteen luotettavaa tietoa. Kunnilla ei sen vuoksi ole realistisia mahdollisuuksia suunnitella ja ottaa käyttöön vaihtoehtoisia lietteiden käsittelytekniikoita, joilla voitaisiin esim. edistää perinteiselle puhdistamokäsittelylle vaihtoehtoisia lietteiden hyödyntämis- ja käsittelyratkaisuja.

Tiedot kiinteistöittäisestä jätteenkuljetuksesta 39 §,

Rekisteri jätteen kuljetuksista ja biojätteen käsittelystä kiinteistöllä 143 §:

Jätekuljetusten seuranta- ja valvontamahdollisuudet eivät ole yhtenevät kunnan järjestämässä ja kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa. Alueellinen jätehuoltolautakunta on ylläpitänyt Pirkanmaan 17 kunnan alueella jätteenkuljetusrekisteriä vuodesta 2012 lähtien. Käytäntö on osoittanut, että rekisterin ylläpito ja sen avulla tehtävä seuranta ja valvonta on vaikeampaa kiinteistön haltijan järjestämässä jätteenkuljetuksessa.

Kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen liittyviä seurannallisia ja valvonnallisia ongelmia esitetään ratkaistavaksi velvoittamalla kuljetusyrietykset raportoimaan kuljetusrekisteritiedot neljännesvuosittain ja sähköisesti muokattavissa olevassa muodossa. Esitetyt toimenpiteet eivät riitä ratkaisemaan kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen liittyviä ongelmia. Pirkanmaalla tietojen saamisessa ajallaan on ollut merkittäviä ongelmia, minkä vuoksi tietoja on jouduttu pyytämään valvontaviranomaisen kautta hallintopakkomennettelyn avulla.

Prosessi on hidas, eikä osaa kuljetusrekisteritiedoista ei ole vielä saatu toimialueelta. Neljännesvuosittain tapahtuva kuljetustietojen raportointi voi pahimmillaan tarkoittaa hallintopakkomennettelyn käynnistämistä neljästi vuodessa jätelain 39 §:n mukaisten tietojen saamiseksi. Raportoinnin lisääminen ei myöskään paranna kuljetusrekisteritietojen laadussa ilmenneitä puutteita. Kiinteistön haltijan nimi- ja yhteystiedoissa sekä kiinteistön osoitetiedoissa ilmenneiden puutteiden vuosi osaa kiinteistöittäisistä kuljetustiedoista ei ole pystytty kohdentamaan millekään kiinteistölle. Pahimmillaan uudistus johtaa siihen, että jätehuoltoviranomainen käsittelee jatkossa neljännesvuosittain edelleen laadullisesti huonoa kuljetusrekisteriaineistoa ilman varmuutta siitä, että tietoja pystytään edes tyydyttävällä tavalla kohdentamaan oikeille kiinteistöille.

Jätteenkuljetusrekisteri on välttämätön työkalu jätelain seurannassa ja valvonnassa. Edellä mainitun perusteella Tampereen kaupunki katsoo, että jäteasetuksessa säädettyjä jätteenkuljetusrekisterin raportointivaatimuksia on tiukennettava seurannan ja valvonnan mahdollistamiseksi, mikäli kaksoisjärjestelmä lietteissä edelleen mahdollistetaan. Esimerkiksi kiinteistötunnuksen raportointia tulisi voida edellyttää raportoitavaksi osana kiinteistöittäisistä kuljetustietoa, jotta jätelain 39 §:n mukaiset jätteenkuljetustiedot pystyttäisiin yksiselitteisesti kohdentamaan oikealle kiinteistölle. Lisäksi lainsäädäntöön tulisi selkeästi kirjata vaatimus siitä, kuljetusrekisteritietojen oikeellisuuden varmentaminen on yksiselitteisesti jätteenkuljettajan vastuulla.

Tuottajavastuu ja juomapakkaukset (Luvut 6 ja 7)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 6 ja 7 sekä niiden perusteluista

Kuntien ja tuottajien yhteistoimintavelvoite pakkausjätteiden keräyksessä, 49 a §:

Esitysluonnoksen mukainen kuntien operatiivinen vastuu pakkausjätteen kiinteistöittäisessä keräyksessä on johdonmukainen ja kannatettava ratkaisu, ottaen huomioon, että monilla alueilla kunnat hoitavat tehtävää jo nykyisin. Esitys mahdollistaa jätteenkeräyksen kokonaissuunnittelun ja tehokkaan logistiikan. Kuntien järjestäessä seka- ja biojätteen lisäksi pakkausjätteen keräyksen, on mahdollista järjestää pakkausten lisäksi muiden samaa materiaalia olevien tuotteiden yhteiskeräys (esimerkiksi muovipakkausten ja muiden muovien keräys). Esimerkiksi muovin yhteiskeräystä pilotoidaan parhaillaan Pirkanmaalla Oriveden kaupungin alueella. Kunnan vastatessa kokonaisuudessaan jätteiden keräämisestä asuinkiinteistöiltä, on tilanne myös asukkaiden kannalta selkeä. Tämä malli mahdollistaa kokonaisvaltaisen neuvonnan ja palveluntarjonnan kiinteistöille: asukkaat voivat olla kaikissa jätehuoltoon liittyvissä asioissa yhteydessä kunnalliseen jäteyhtiöön, joka hoitaa keskitetysti palvelut ja räättälöi niitä sopiviksi kiinteistön kokonaisuus huomioon ottaen. Jos tuottajat järjestäisivät kiinteistökeräyksen, kiinteistöjen jätehuollon kokonaisuutta olisi vaikeaa seurata ja ohjata.

Muut jätelain pykälät

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen muista luvuista ja niiden perusteluista

Rangaistussäännökset, 147 §:

Pirkanmaalla kaikki toimijat eivät ole noudattaneet jätehuoltoviranomaisen päätöstä kunnalliseen lietteenkuljetukseen siirtymisestä. Jätelain 36 §:n vastaista tyhjennystoimintaa on jatkettu useamman vuoden ajan jätehuolto- ja valvontaviranomaisten lukuisista ohjeistuksista ja valvontaviranomaisen kehotuksista huolimatta. Tämän vuoksi Tampereen kaupunki katsoo, että jätelain rangaistussäännöksiin tulisi selkeästi lisätä rangaistavaksi toiminta, jolla rikotaan jätelain 36 §:n mukaista kunnan oikeutta jätteenkuljetuksen järjestämiseen.

Siirtoasiakirjan käyttöön liittyvät menettelyt, 121 a §:

Jätelakiesityksessä esitetään sähköisiä siirtoasiakirjoja vietäväksi ympäristönsuojelulain 222 §:ssä tarkoitettuun ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Tampereen kaupunki pitää siirtoasiakirjojen kokoamista ympäristönsuojelun tietojärjestelmään kannatettavana. Ympäristönsuojeluviranomaisten ohella kuitenkin myös jätehuoltoviranomaiselle tulisi sallia pääsy rekisteriin, jotta jätehuoltoviranomainen saisi tietoa alueen lietteenkuljetuksista, mikäli kaksoisjärjestelmä säilytetään lainsäädännössä.

Jätehuoltorekisteriä koskeva sääntely, 94-99 §, 142 a §:

Tampereen kaupunki katsoo, että jätehuoltorekisteriin hyväksymistä ja merkitsemistä koskevan tehtävän keskittäminen yhdelle ELY-keskukselle selkeyttää kokonaisuutta ja yhtenäistää käytäntöjä. Lakiesitykseen lisättäväksi ehdotettu uusi pykälä jätehuoltorekisteriä koskevasta tietopalvelusta nähdään myös erittäin hyvänä uudistuksena, koska avoimen tietopalvelun katsotaan parantavan yleistä tiedonsaantia nykyisestä.

Tampereen kaupunki lisäksi katsoo, että jätehuoltorekisteriin hyväksymisen tai merkitsemisen peruuttamisen edellytyksiä tulisi laajentaa jätelain 99 §:ssä esitetystä. Tällä hetkellä säännöksen vastainen toiminta on edellytys jätehuoltorekisteriin hyväksymisen peruuttamiselle vain niissä tapauksissa, mikäli toiminnasta aiheutuu merkittävää vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle. Tampereen kaupunki katsoo, että edellytyksiä tulisi laajentaa kaikkeen jätelain vastaiseen toimintaan.

Muiden lakien muutettavat pykälät (ympäristönsuojelulaki, kemikaalilaki, rikoslaki ja laki rikesakkorikkomuksista)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ympäristönsuojelulakiin, kemikaalilakiin, rikoslakiin ja ehdotetuista pykälämuutoksista ja niiden perusteluista

-

Asetusyhteenvedo

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätealan asetuksiin ehdotettavien muutosten keskeisestä sisällöstä

Asetusluonnosten erilliskeräysvelvoitteet ja niitä koskevat poikkeamismahdollisuudet:

Kierrätystavoitteiden saavuttamiseksi jätelakiin esitetään uusia, nykyistä selvästi tiukempia kuntiin, jätteen haltijoihin ja pakkausten tuottajiin kohdentuvia jätteiden erilliskeräysvelvoitteita. Jätehuoltoviranomainen voisi jätehuoltomääräyksissä lieventää jäteasetuksen erilliskeräyksen vaatimustasoa lain poikkeusperusteiden täytyttyä. Vastaavasti jätehuoltomääräyksillä voitaisiin myös määrätä kunnassa tai sen osassa noudatettavista asetuksen vaatimustasoa laajemmista erilliskeräysvelvoitteista.

Tampereen kaupunki katsoo, että kunnan mahdollisuus poiketa jäteasetuksen mukaisista kiinteistöittaisen erilliskeräyksen velvoiterajoista mahdollistaa paikallisten erityisolosuhteiden huomioimisen keräyksen järjestämisessä. Tätä Tampereen kaupunki pitää erittäin tärkeänä. Poikkeamismahdollisuuden myötä kiinteistöittäinen keräys voidaan järjestää kokonaisuuden kannalta tehokkaimmalla tavalla.

Kierrätystavoitteiden tiukentuminen taajaman alueella edellyttää lain nopean ja tehokkaan toimeenpanon vuoksi yksiselitteistä taajaman määritelmää. Määritelmän tueksi olisi myös erilliskeräyksen nopean tehostumisen mahdollistamiseksi oltava tarjolla valtakunnan kattava taajama-aineisto, joka on avoimesti hyödynnettävissä erilaisilla paikkatietotyökaluilla. Taajama-aineiston tarjoaminen avoimena datana standardoiduin rajapinnoin eri toimijoiden käyttöön auttaisi erilliskeräyksen tehostamisen nopeassa toimeenpanossa erityisesti niillä alueilla, joilla lyhyin siirtymäajoin siirrytään kunnan järjestämään kiinteiden jätteiden kuljetukseen.

Vaikutusten arviointi

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perustelujen luvuista 4.2-5.

-

Muuta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perusteluiden muista osista ja muista mahdollisista asioista

Luonnos hallituksen esitykseksi jätelain muuttamiseksi on pääosin kannatettava. Se sisältää oikeansuuntaisia ja kunnianhimoisia ohjauskeinoja, jotka luovat Suomelle hyvät edellytykset kiertotalouden edistämiseksi ja EU:n jätedirektiivien tavoitteiden saavuttamiseksi. Lakiesitys on ennen kaikkea kokonaisratkaisu, jossa valitut ohjauskeinot täydentävät toisiaan edistään jätehuoltojärjestelmän toimivuutta kokonaisuutena. Esityksessä on Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan otettu hyvin huomioon komission varhaisvaroitusmenettelyn suositukset sekä tutkimustulokset.

Tampereen kaupunki katsoo, että esitetyillä jätelain sääntelyn muutoksilla varmistetaan kuntalaisille toimivat jätehuoltopalvelut, joilla voidaan lisätä kierrätystä ja ylläpitää hyvää ympäristön tilaa. Kuntien roolin vahvistaminen jätehuollossa luo kunnille nykyistä paremmat mahdollisuudet kuntalaisia monipuolisesti palvelevien kierrätysmahdollisuuksien järjestämiseen sekä yhdyskuntajätehuollon kehittämiseen mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla.

Toppila Anu
Tampereen kaupunki, Kaupunkiympäristö - Alueellinen
jätehuoltoviranomainen, Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen